

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet**Ev. Adress****Postnummer Postort**

Remissvar Delbetänkande Ökad tydlighet, stärkt samverkan - förutsättningar för framtidens utvecklingspolitik (SOU 2025:85)

Sammanfattning av Region Dalarnas synpunkter

Region Dalarna välkomnar utredningens helhetssyn och instämmer i behovet av en samlad, territoriell utvecklingspolitik med tydlig ansvarsfördelning. Region Dalarna ser mycket positivt på att utredningen anser att det regionala utvecklingsansvaret även fortsatt ska ligga hos regionerna. Den regionala nivån har en central demokratisk roll med direktvalda företrädare, beskattningsrätt och territoriell förankring.

Det Region Dalarna särskilt vill framhålla som viktigt för en framtida utvecklingspolitik är:

- En sammanhållen utvecklingspolitik med ett tydligt systemperspektiv och en väl fungerande flernivåstyrning.
- Ansvar och roller som främjar flernivåsamverkan.
- Ett mål för utvecklingspolitiken som sätter fokus på kapacitetsbyggande.
- Uppföljning som främjar långsiktighet och lärande.
- Insatser och beslut ska baseras på kunskap och överblick över lokala och regionala förhållanden.
- Staten behöver vara närvarande.

Utredningen föreslår en författningsförändring för att ge tydligare regler om samråd med det civila samhällets organisationer och näringslivet. Region Dalarna ställer sig positiva till författningsförslaget, i sak innebär det heller ingen förändring, då samråd och samverkan redan idag ingår som en naturlig del i regionens arbete. Dock föreslår Region Dalarna att författningstexten kompletteras med en tydlig skrivning som säkerställer samernas rätt att yttra sig i ärenden som kan få särskild betydelse för dem.

Region Dalarnas synpunkter

Utredningen har identifierat tre värden för en territoriell politik - territoriell sammanhållning, effektiv och platsbaserad samordning, samt lokal och

regional förankring. Dessa värden tilligger sedan till grund för analysen av politikens mål, styrning och ansvarsfördelning. Region Dalarna ser positivt på detta men vill särskilt också betona att den regionala utvecklingen är mer än regional utvecklingspolitik. Frågan som därmed behöver genomsyra såväl analys som förslag är hur politiken, såväl nationellt som regionalt, på bästa sätt kan stärka den regionala utvecklingen. Styrningen bör möjliggöra långsiktighet, samordning och differentierade lösningar.

Region Dalarna ser mycket positivt på att utredningen anser att det regionala utvecklingsansvaret även fortsatt ska ligga hos regionerna. Den regionala nivån har en central demokratisk roll med direktvalda företrädare, beskattningsrätt och territoriell förankring. Utredningen behöver i det fortsatta arbetet i högre utsträckning beakta såväl subsidiaritetsprincipen som den regionala och kommunala självstyrelsen. Flera av de bedömningar som utredningen gör ligger inom ramen för den regionala självstyrelsen att överväga och besluta om.

En sammanhållen utvecklingspolitik med ett systemperspektiv och en väl fungerande flernivåstyrning

Region Dalarna ställer sig positiva till en sammanhållen utvecklingspolitik där landsbygdsutveckling ingår som en del i det regionala utvecklingsuppdraget. Landsbygdernas utveckling ingår redan idag som en naturlig del i det ansvar som Region Dalarna tar för länets utveckling, detta kan dock stärkas ytterligare. Dalarna är, precis som stora delar av landet, ett glest befolkat och geografiskt stort län – något som ibland kräver särskilda verktyg för att hantera de utmaningar det innebär.

Utredningen behöver utveckla vad som avses med territoriell politik. Här vill Region Dalarna också framhålla frågan om "funktionella geografier" och regionernas roll i främjandet av sådana. Geografisk hänsyn måste även bli tydligare i den övriga sektorspolitiken, där dialog och samverkan med regionerna måste öka.

Region Dalarna instämmer i utredarens resonemang om vikten av att balansera mellan en politik som verkar kompensatoriskt och en politik som fokuserar på respektive läns förutsättningar. Rätt utformat behöver dock dessa perspektiv inte utgöra någon motsättning.

Vidare slår utredningen fast att staten och regionerna har ett delat ansvar för regional utvecklingspolitik. Region Dalarna vill dock också framhålla att även andra aktörer, och då inte minst kommunerna, har mandat över viktiga pusselbitar som har stor betydelse för den regionala utvecklingen. Utredningen konstaterar även detta men i det fortsatta arbetet inför slutbetänkandet behövs ett tydligare systemperspektiv och större hänsyn till hur olika sektorsperspektiv hänger ihop, på vilken samhällsnivå olika frågor hanteras och på vilket sätt. Det handlar bland annat om hur andra politikområden påverkar den regionala utvecklingen.

Det regionala utvecklingsarbetet behöver ske genom en väl fungerande flernivåstyrning där att alla självstyrande nivåer samspelar utifrån tillit och samordning, inte central detaljstyrning.

I systemperspektivet ryms också den europeiska nivån, och här finns behov av en bättre samordning med nationell nivå. När utredningen i nästa fas fördjupar sig i finansieringsfrågan behöver den bland annat beakta det faktum att EU-medel idag utgör ungefär hälften av det regionala utvecklingskapitalet. Tillgång på EU-medel och inte minst också möjligheten att befoga över dem bör således tydligt tas med i utformningen av den framtida politiken. En mer sammanhållen utvecklingspolitik där både regional utveckling och landsbygders utveckling ingår ser ut att vara i linje med de förslag som nu ses i EU:s långtidsbudget.

Utredningen har i delbetänkandet tittat på Leader och menar att det där finns intressanta och relevanta arbetssätt för ett platsbaserat utvecklingsarbete. Region Dalarna delar bilden men vill lyfta fram att utvärderingar också visar att Leaderstrategier ofta utvecklas utan tydlig koppling till regionala styrdokument, identifierade utmaningar eller insatser. Om Leader fortsatt ska ha en central roll i en sammanhållen utvecklingspolitik behöver den integreras i det regionala utvecklingsarbetet, men utan att förlora sitt sin självständighet och lokala förankring.

Ansvar och roller som främjar flernivåsamverkan

Regionerna har och tar ett stort ansvar för att främja samverkan och samordning mellan aktörer i länen. Denna roll behöver ges ett tydligare mandat. Viktigt att bära med sig är att samverkan är resurskrävande och förutsätter långsiktighet.

För att lyckas med sitt uppdrag är regionerna beroende av samverkan med såväl statliga myndigheter som kommunerna. På samma sätt som för regionerna behöver därför myndigheters roll och bidrag för en sammanhållen utvecklingspolitik bli tydligare.

Länsstyrelserna har en viktig roll i att samordna de statliga myndigheterna på regional nivå och därigenom bidra till ett helhetsperspektiv i regeringens styrning. De har också en viktig roll för regional utveckling i sin myndighetsutövning vad gäller exempelvis infrastruktur och bebyggelseutveckling, utveckling av näringsliv och utbildning, samt för omställning. Här är det av stor vikt att även Länsstyrelserna ges förutsättningar att arbeta långsiktigt och tvärsektoriellt. Region Dalarna instämmer med SKR när de framhåller vikten av att Länsstyrelsernas instruktion, som gör gällande att myndigheten ska bidra till att främja länens tillväxt, behöver uppdateras. Snarlika uppdragsformuleringar leder till oklarheter vad gäller ansvar och mandat på regional nivå.

Utredningen beskriver en rad förutsättningar för en väl fungerande samverkan. Inte minst ställer samverkansprocesser, tvärsektoriella

arbetssätt, medborgardialoger med flera inslag i hanteringen av komplexa samhällsutmaningar krav på hög samverkanskompetens. Staten bör ta ansvar för att aktivt stödja utvecklingen av samverkanskompetens hos samhällets aktörer.

Ett mål för utvecklingspolitiken som sätter fokus på kapacitetsbyggande

Precis som utredningen lyfter fram ser även Region Dalarna att de samhällsutmaningar som behöver hanteras, inte minst den demografiska utmaningen och klimatet, är komplexa och kräver ett bredare angreppssätt som tydligt syftar till en hållbar regional utveckling. Styrningen behöver främja långsiktighet, både vad gäller planering och finansiering, och utmaningsdrivna arbetssätt. Ett nytt mål behöver fånga detta, och tydligare avspejla den kapacitetsbyggande roll som regionerna redan idag har - det handlar om att skapa förutsättningar för utveckling.

Regionerna arbetar idag för att stärka utvecklingskapaciteten hos aktörer i länet med hjälp av olika verktygslådor; genom samverkan och nätverk, kunskap och analys, kommunikationsinsatser, finansiering och utforskade lärandeprocesser. Inte minst gentemot små kommuner med minskande befolkning, och allt mindre utvecklingsresurser, ser vi att denna roll är viktig och skulle kunna utvecklas ytterligare. Ett mål som sätter fokus på kapacitetsbyggande kan möta inte bara behovet av en territoriell politik, utan även en tvärsektoriell politik. Det är också viktigt med mål som inte är för detaljerade utan kan möta regionala, och lokala, förutsättningar och behov.

Till kapacitetsbegreppet kan också frågan om samhällets resiliens kopplas. Det handlar både om omställningsförmåga och om motståndskraft, förmågor som är av stor vikt för stärkt beredskap. Här vill Region Dalarna särskilt framhålla det sociala kapitalets och landsbygders betydelse i beredskapsfrågan.

Utredningen lyfter i betänkandet att den tekniska utvecklingen ger möjligheter och utmaningar. Olika aspekter av digitaliseringen är något Region Dalarna anser är viktigt att titta vidare på.

Uppföljning som främjar långsiktighet och lärande

Utredningen lyfter vikten av en verksamhetslogik och stärkt uppföljning. Region Dalarna instämmer i att det behövs utvecklade verktyg för att följa upp den regionala utvecklingspolitiken, inklusive landsbygdspolitiken, men ställer sig tveksam till att en övergripande verksamhetslogik är rätt väg att gå. Det behövs en uppföljningsmodell som både ger möjlighet till nationella jämförelser och speglar regional diversitet, och har fokus på lärande. Uppföljningen behöver möta det långsiktiga perspektiv som krävs i regional utveckling. Här finns idag möjligheter, inte minst med den årliga

återrapporteringen av villkorsbrevet som regionerna gör. Återrapporteringen skulle kunna synliggöra utvecklingen genom att både efterfråga resultat och effekter från tidigare års insatser i allmänhet och hur insatser som görs under rapporteringsåret bygger på resultat av effekter och resultat från tidigare års insatser i synnerhet. Detta till skillnad från nuvarande rapportering som enbart fokuserar på insatser under rapporteringsåret och hur de förväntas bidra med resultat och effekter under samma rapporteringsår.

Den regionala utvecklingen följs redan idag upp på flera olika sätt. Region Dalarna utforskar i skrivande stund hur modellen BRP+ kan tillämpas av kommuner och regioner, var och en för sig men också i samverkan. Detta verktyg är något som Region Dalarna ser utvecklingspotential i, och vill särskilt framhålla styrkan i ett uppföljningssystem som möjliggör tillämpning för både lokal och regional utveckling.

Insatser och beslut ska baseras på kunskap och överblick över lokala och regionala förhållanden.

Region Dalarna vill understryka att demokratiperspektivet är centralt och att det i slutbetänkandet tydligare bör framgå som ett av skälen till överföringen av det regionala utvecklingsansvaret till regionerna. Genom självstyret avgörs frågor nära de medborgare som berörs och av politiska församlingar som de själva har valt. Beslut baseras på kunskap och överblick över lokala och regionala förhållanden. Detta är särskilt viktigt att bära med sig i en tid där man kan se vissa tecken på ökad centralisering. Det syns exempelvis i förändringen gällande beslut för strukturfondsmedel, där det sker en förskjutning av beslutsmandat från regionala representanter och folkvalda till statliga myndigheter och tjänstepersoner.

Staten behöver vara närvarande

Region Dalarna instämmer med SKR och flera andra regioner som i sina svar betonar vikten av statlig närvaro. Att staten finns på plats är inte bara viktigt av rent praktiska skäl, det är också så staten får kunskap om och förståelse för platsen.

Utredningen lyfter vikten av både kommersiell och offentlig service för landsbygders utveckling, men behandlar inte statligt ägda bolag som en egen kategori – trots att de utgör en viktig del av serviceinfrastrukturen. Samtidigt har flera av dessa bolag minskat sin närvaro i glesbygd med hänvisning till affärsmässighet och lönsamhetsmål. Detta sker parallellt med att staten ger stöd till kommersiella aktörer för att upprätthålla liknande tjänster. Region Dalarna önskar därför se att utredningen beaktar detta i sitt fortsatta arbete. Utredningen bör också belysa ansvarsförskjutningen där regioner och kommuner i praktiken får bära ett större ansvar för likvärdiga

förutsättningar när samhällsbärande servicefunktioner dras in, trots att det ytterst är en fråga om statens helhetsansvar.

Förslag till författningsändring

Utredningen föreslår en författningsförändring för att ge tydligare regler om samråd med det civila samhällets organisationer och näringslivet. Region Dalarna ställer sig positiva till författningsförslaget. I sak innebär förslaget heller ingen förändring, då samråd och samverkan redan idag ingår som en naturlig del i regionens arbete.

Dock föreslår Region Dalarna att författningstexten kompletteras med en tydlig skrivning som säkerställer samernas rätt att yttra sig i ärenden som kan få särskild betydelse för dem. En än tydligare territoriell politik förstärker behovet av att tydliggöra kopplingen till lagen (2022:66) om konsultation i frågor som rör det samiska folket.

I sammanhanget vill Region Dalarna också betona att civila sektorns aktörer i många fall har begränsade resurser vilket kan hindra en stark samverkan, och möjligheten till samråd, trots att engagemang och vilja finns. Det finns också grupper som inte är organiserade. Hur deras perspektiv och delaktighet kan säkerställas är en annan viktig fråga att utforska.

Sammanfattningsvis ser Region Dalarna positivt på inriktningen i delbetänkandet och ser fram emot att bidra med inspel i den fortsatta processen.
